

L a t w e e f c h u A w i s e s.

Nr. 43. Zettortdeenâ 22trâ Oktober 1836.

D a b b a s b r a n g ū m s.

„Debbes rahd bes galla leelumu!
„Eij, apbrihno Deewa gohdibu!“

Echee wahrdi muhsu mihsa neaismirstama wezza Stendera allasch par jaunu prahâ schaujabs, kad tabdus jaukus dabbas brangumus reds, kâ mehs isgahjuschâ ohrtrudeenas wakkarâ, (6tâ Oktober) schê Nerretâ eeraudsijam. Wiffu deenu bij jauks, rahms, gauschi patihkams laiks bijis; faulite spohdri nolaidehs; ne masakais mahkuls ne bija redsams, ne masakais wehjinsch ne tappe mannihts, neweena laypina ne kusteja. Mehnes (pirma zettorkfne) spihdeja gaischi un spohdri deenas = widdus puffed, kad behrni pa ahru tezedami eeraudsija baltu lohku pahr wiffu debbesi, no rihta = puffed lihds wakkara = puffed pahrsteeptu. Preezigi eenahf istabâ, muhs wezzus ahra aizinadami, to baltu lohku skattih. Labprah schô aizinaschanu paklausijam, un ahra nahkuschî rohkas fassittam, to jauku brihnumu eeraudsidami, jo pateesi brangs lohks, itt kâ warrawihksne, bij pahr mehnesi pahrsteepst, kas us to gallu prett wakkara = puffed gaischaks un eedseltans likkabs, un pahr wiffu lohku, kas lihds 2 ohleekts plattumâ bija, wehl masa strihpite rahdijabs, kas ne tif gaischi spihdeja, kâ pee ta leela lohka. Ne par ilgu laiku fahze lohks par widdu eelihft, un plahnaks un schauraks palift, ir no rihta = puffed sust, kamehr arween ibsaks un schauraks palifdams pehz kahdas puffedundus pagallam wakkara = puffed isfudde, un mehs, kluffâ firdi Deewa raddijumus pahrdohmadami, atkal istabâ eenahzam. Tas notikke pehz pulstien 7 wakkarâ; bet ap pulstien 10 wehl ohtru jaukumu pee debbes eeraudsijam, prohti seemela gaischumu. Neisfakkams jauks farfanums, zaur fo weetahm swaignes zaur spihdeja, bij atkal wiffu debbesi apklahjis no wakkara = lihds seemela = puffed, un tur ar gai-

schakahm strihpem fajaukts, ilgu laiku rahdijabs, kamehr arween bahlaks palifdams, seemela puffed pasudde. Kâ zitti fakka, kas zauru mak: nomohdâ bijuschi, pehz puffednaks un prett rihtu wehl bijis redsams, un arri ta balta lohka kreisais gals no eefahkuma effoht kâ farkans stubburs bijis, pehz arween augfchak zehlees, un par baltu lohku palizzis. — Pateesi! leels irr Deews pee saweem raddijuneem semmes wirfû, bet jo leels pee debbes brihnumeem! Slavehts winna gohds zaur wiffu muhschibu!
C. M — r.

P a d o h m s.

Par lappu = gnihdahm, kas wakkarâ us laypahm atrohnamas, un ahboku = kohkeem, jeb zitteem finalkeem dahrsa augteem leelu skahdi darra, mahza melnas seepes uhdeni iskaufcht, un ar tahm ar pinseli lappas un faknu gallus apraipiht.
C. M — r.

P a h r f k o h l a h m.

(Stattees Nr. 42.)

(Beigums.)

II. Skohlmeistereem lohni nospreede. Ikgadd feschdesmits fudraba rubkus skaitamâ naudâ, peeypadefnits puhrus rudsu un diwipadesmits puhrus meeschu.

To skohlmeisteram nospreestu lohni buhs ar galwas naudu kohpâ no wiffem pelnitajeem eezelt, jebkatram buhs doht no galwas pehz winna lohnes leeluma un maksaschanas spehka; labbiba tohy dohta no eenahkufcheem prazenteem (ja augsts Krohnis to mehletu).

Leez webrâ: Pagasta teefa skohlmeistereem kontrakti taikhs, pagasta labbumu gan apzerredama un ja tas warretu buht, tohs skohlmeisterus par lehtaku lohni faderredama, nedf pa-

gastis nolizzis. Reelafu lohni eezelt pagasta teefa ne usnemfees.

III. Skohlmeistereem arri buhs tannis wirspeminnetas leetas Wahzu walloda behrnus mahziht, ja tee wezzaki to pagehretu. Bet kas Wahzu walloda teef mahzihts, makfa skohlmeisteram par scho mahzibu ihpaschi diwus sudraba rublus par gaddu. Gads tohp rehkinahs no 12 mehnescheem, ta saprohtams: ja schinnis 12 mehneschds behrns, woi zaur flimmibu, jeb zaur laufu darbeem aiskawehts arri tik mas deenas skohlâ buhtu bijis, tahs pasubduschas deenas tam skohlmeisteram nahk par labbu. Ur ko skohlmeisteris us gaddu derrejis, tam par wissu gaddu jamakfa.

Leez wehrâ: Ja dabbutu skohlmeisteru, kas proht arri Kreewu wallodu, tad wezzaki arri tanni walloda warr behrnus likt mahziht lassiht un rakstih, bes ka par Kreewu wallodas mahzibu ihpaschi buhtu jamakfa.

IV. Kas skohlmeistera ammatam derrigs, pahr to buhs ta pagasta mahzitajeem spreest, jo ta pagasta teefa ne warr zittadi, ka no saweem dwehseles ganneem zerreht, ka winni launu un nemahzitu zilweku pee behrnu mahzibas ne eezels. Tee mahzitaji, schim laikam Zeligawas rihta mahzitais W. Pantenius, derrigus zilwekus ismeklehs, un ta pagasta teefa tohs skohlmeisterus apstiprinahs.

V. Skohlâs mahzibu usluhkoht peekriht mahzitajam. Tam weenigi peekriht pahr to spreest, arrig ta skohlmeistera mahziba geld jeb woi ta buhtu sawada lohrama. Ja zeltahs kahda sawjuschana eeksch mahzibas usluhkoschanas, ta ka gan mas pufs pagastis ne buhtu ar meeru, tad buhs wehl diwus mahzitajus, bes Zeligawas rihta mahzitaja peeluhgt klah, scho sawjuschanu islibdinah. Un ja diwi mahzitaji weenâ prahâ, tad buhs pee tam palikt. Skohlmeistera dshwoschanu usluhkoht, peekriht pagasta teesai, basnias pehrmindereem un mahzitajeem kopyâ. Prett mahzitaja prahâ ne irr brihw skohlmeisteru no ammata atraidih.

VI. Kas wezzaki sawzami, teem naw brihw sawus behrnus no skohlâ suhtischanas atraut,

ja schee jaw pahri pahr 12 gaddeem. Saunakus arr warr skohlâ laik, bet ne preeksch ota gadda. Pee schih's leetas wehrâ leekams:

1) gannus, kas sawinneeka maissi ehd, buhs skohlâ turreht no Wahrtineem lihds Zurgeem;

2) maises behrnus un gahjeju behrnus naw brihw ilgaki skohlâ turreht, ka lihds tam laikam, kad tee behrni 14 gaddus wezzi. 12 gaddus wezzi schee behrni skohlâ suhtami. Diwju gaddu mahziba scheem behrneem peeteef, un pehz 14ta gadda teem pascheem sawa pahrtikschana sawafohpjahs. Urri pahrtikschneem sawinneekeem naw brihw sawus behrnus ilgaki ka lihds 14tu gaddu skohlâ turreht, ja winni ne nemtu swescha pagasta behrnus sawu behrnu weetâ pee muischas un mahju laufu kophyschanas, un ja tee ne warretu itt skaidri peerahdih, ka zaur winnu behrnu atkaphschanas no laufu darbeem, neds winneem neds arri zitteem schi pagasta sawinneekeem truhkums ne zeltahs;

3) wissa pahrtikschana pee ehshanas un apgehrba tohp behrneem no wezzakeem dohta. Behrneem buhs tihreem un skaidreem gehrbteem buht. Behrnus kam kaschkis jeb zitta kahda lihpija flimmiba, buhs eekam tee skohlâ tohp eelikti, isdseedinateem buht.

Skohlmeisters wezzaku weetâ pahr to laik, ka tam behrni nodohiti. Tam buhs us tam luhkoht ka behrni skaidri gehrbjahs un sawgajahs, ka beskaunigus wahrnus, lammaschanas, sawschanas ne aplam atrastu. Tam buhs us to luhkoht, ka tee wissus pakschkus ne awgahna, un wissas weetas ta isurrabs, ka preeks winnu buhschanu redseht, un ka warretu zerreht gohdu pee winneem atrast, weenumehr, sawmehr winnu wahrdu peeminn.

Lai arri nabbagu kautinu behrnini labbumu redsetu no tahs eezeltas skohlâs, tad buhs wezzakeem, kas nabbagi un pehrmindereem, peepalihdsibu us diwi gaddeem eedohit no sawasihnes prazentes graudeem

(ja augsts Krohnis to wehletu). Bet lai ne rastošs wissai dauds, kas fewi nabbagi teizahs, tad buhs pagasta teefai papreekschu pahr tam spreest, kursch teescham nespējneeks us tam, no sawa labbuma behrneem pee mahzibas ko atmeest.

VII. Kas nu zaur pagasta teefas spreeduma irr nabbagu kahrtā atrastii teem buhs neween maiši dabuht no pagasta labbuma, bet arri tahs pee mahzibas peederrigas un waijadsigas gramatas, weenu tahpeli, papihri un spalwas; wissas schihs leetas paleek zitteem behrneem par labbu, pee skoblas, ja tee behrni skoblu atstahj. Kas tam prettiim, pehz pagasta teefas spreeduma ne irr nabbagi fauzami, teem pascheem buhs par wissahm pee behrna mahzibas waijadsigahm gramatahm un zittahm leetahm gahdaht un ja tee behrni skoblu atstahj, tee tahs no wezzakeem pee mahzibas waijadsigas un sagahdataš leetas, paschi panemm skoblu atstahdami lihds us mahjahm, jeb tee paleek winneem pascheem.

Seemas laika, kad ihfas deenas, swezzes waijadsigas. Wezzakeem peekriht schihs swezzes sagahdaht. Tee arri warr falihkt schihs leetas labbad ar skohlmeisteru. Kad gan mas teem jadohd, weenu swezzi us diwi deenahm no tahdahm kur 6 eet us mahziniu.

VIII. Skoblu buhs turreht seemas laika no pulksten 8 lihds 12 un pehz maltites no 2 lihds 5. Wassaras laika no pulksten 7 lihds 11 un pehz maltites no 3 lihds 6. Skoblu rihtos buhs eefahkt ar pahbaru skaitischanu un weenu dseefnu buhs nodseedaht kad skobla beidsahs, tiklabb preekseh ehdeena ka wakkara. Us kahdu wihsj, pehz kahdahm gramatahm ta mahziba dohdama, to pagasta teefa zeenigeem mahzitajeem eelohziht luhgufi.

IX. Skohlmeisters turr rulli pahr behrnu skaitlu, un pagasta teefai pahr tam sinu dohd.

X. Skohlmeisteram buhs arri ihfu rulli turreht pahr tam, ka behrni isturrahš, un ikdeenas peewilkt, ja kahds behrns buhtu flinks bijis, beskaunigus wahrduš runnajas, jeb kahduš besdarbus darrijis. Ja kahds behrns eefsch schihm

leetahm buhtu wissai ismannigs, tad skohlmeisteram brihw tam 10 sitteenus ar rihtsi jeb masu pahtagu doht. Ja noteek kahda teelaka pahrkahpschana, tad winsch to grehzineeku pagasta teefai pahrmahziht nodohd. Strahpes — behrnus apfauneht, ka us zetteem gulleht, kahdu pufšdeenu palikt bes ehdeena faktā eeflehgts jeb eelifts, skohlmeisteram brihw walkaht, tam prettiim tam ne buhs behrnus ar rohkahm list, jeb ais aukim un pee matteem pluhkaht.

XI. Ja behrni ne strahda ar galwu, tad buhs skohlmeisteram par tam gahdaht, ka tee behrni strahdatu rohkas-darbus. Kad wezzaki jeb fainneeki tahdu darbu behrneem ne sim doht, tad skohlmeisters patš teem tahdu darbu darriht, usleek.

XII. Skohlmeisteram buhs pahr behrnu wesselibu gahdaht, zaur tam ka winsch behrneem aisleeds ko darriht, kas wesselibu maitatu, un zaur tam, ka nedš leels karstums, nedš aukstums skoblu istabās buhtu, un ka prišch gaisš ne truhktu. Weidsiht japeeminn:

XIII. Skobla zauru gadu turrama, bes ween tanni laika no Ima Jubli lihds Imu September. Tad buhs behrneem schigli eet pee seenu kohpschanas un skohlmeisteram brihw atpufstees no sawa publina. Kalpa un maišes behrni skobla turrami no Mahrtineem lihds Turgeem, zitti behrni arri, kas no schi laika atleekahš, warr mahzitees.

XIV. Tee brihw-laundis kas appaksch Krohna Wirzawas dsihwo, bet pee ta pagasta ne peefkaitahš, ne buhdami turr peerakstii, arridsan sawus behrnus warr schinni skobla suhtihš. Teem ar skohlmeisteru brihw falihkt, ka pascheem patihš. Behrnus, kas ne buht ne dsihwo appaksch Krohna Wirzawas walsts, naw brihw peenemt bes draudses mahzitaja, pagasta teefas un pehrminderu eewehleschanas, ta saprohtams, ka tas wahrds „ne gribbu“ diwi reis tohp skaitihš un tas wahrds „gribbu“ tif weenreis.

(No schi spreeduma wairak Tri. irr nodrikketi, ko pee zeen. Steffenhagen kunga ihpaschi warr dabuht pirkt, abbas lappas par 5 kap. subr.) W. V.

Teefas fluddinaſchanas.

No Lindes pagasta teefas tohp wiſſi tee, kam kahdas praſſiſchanas woi mekleschanas pee tabs atſtahtas mantas ta nomirruſcha Lindes ſaimneeka Stankas Jehkab Uwen buhtu, uſaizinati, wiſſwehlaſ lihds 1 mu Dezember f. g. ſcheit peeteiktees, jo wehlaſ neweens wairs ne taps klaufihts.

Lindes pagasta teefa, 26tâ September 1836. I

(Nr. 55.) Zirſche M. Golowin, pagasta wezzakais.
C. Grünthal, pagasta teefas ſtrihweris.

* * *

No Leſtenes pagasta teefas tohp wiſſi tee, kam kahdas taiſnas parradu praſſiſchanas pee ta lihdsſchinniga Leſtenes ſaimneeka Spibgu Janna Berlihn buhtu, pahr kurra mantu ſchodeen konkurse ſpreecta, uſaizinati, ar ſawahn praſſiſchanahm wiſſwehlaſ lihds 18tu November f. g. pee ſchihs pagasta teefas peeteiktees, ar to pamahziſchanu, ka pehz ſchi termina neweens wairs ne taps klaufihts.

Leſtenes pagasta teefa, 23ſchâ September 1836. I

(Nr. 93.) ††† Janne Strauß, pagasta wezzakais.
Frđ. Wagner, pagasta teefas ſtrihweris.

Wiſſi tee, kam kahdas taiſnas praſſiſchanas pee teem Snehpeles ſaimneekem Kikkuru Meina Bajara un Trappu Jahnä Leepa buhtu, teef uſaizinati, diwu mehneſchu ſtarpâ un wiſſwehlaſ lihds 27tu November f. g. ſcheit peeteiktees un ſagaidiht ko teefa ſprece dihs; jo wehlaſ neweens wairs ne taps klaufihts.

Snehpeles pagasta teefa, 25tâ September 1836. 3

(L. S.) ††† Kriſtop Wegner, pagasta wezzakais.
(Nr. 74.) P. J. Berg, pagasta teefas ſtrihweris.

* * *

Lihds ſchim wehl ta dſihwoſchanas weeta daubſeju pee tabs dſimtas muſſſchâs Leelas Behrſes peederrigu tauſchu wihriſſchu kahrtas newaid ſinnama, tapehz zaur Jalgawas Wahzu un Latweeſchu awiſchem teem ſinnamu darra, ka ta rekrubſchu-lohſeſchana tai 3imâ Oktober f. g. Leelas Behrſes muſſſchâ buhs — un winneem tapehz tai 3otâ Leelas Behrſes muſſſchâ ja-peemeldahs, jo zittadi teem eedohs pirmus Num-merus.

Leelas Behrſes pagasta teefa, tai 14tâ Oktober 1836. 2

(L. S.) Ruhje Jacob Neudorff, pagasta wezzakais.
(Nr. 60.) Ludwig Ewertz, pagasta teefas ſtrihweris.

Naudas, labbibas un prezzu tirgus us plazzi. Nihgâ tanni 12tâ Oktober 1836.

		Sudraba nauda.				Sudraba nauda.	
		Rb.	Kp.			Rb.	Kp.
3 rubli 59 kap.	papihru naudas geldeja	I	—	I	pohds kannepu	—	80
5 —	papihru naudas	I	38	I	linnu labbakas ſurtes	—	20
I jauns dahlderis	—	I	32	I	— ſiktakas ſurtes	—	—
I puhrs rudſu	tappe maſſahts ar	I	25	I	tabaka	—	65
I — kweeſchu	—	I	70	I	dselſes	—	65
I — meeſchu	—	I	5	I	ſweeſta	—	2
I — meeſchu = putrainu	—	I	50	I	muzza ſilku, preeſchu muzza	—	6 50
I — auſu	—	—	70	I	— wiſſſchnu muzza	—	6 75
I — kweeſchu = miltu	—	2	20	I	ſarkanas ſahls	—	6
I — bihdeletu rudſu = miltu	—	I	70	I	rupjas leddainas ſahls	—	5
I — rupju rudſu = miltu	—	I	15	I	rupjas baltas ſahls	—	4 40
I — ſirnu	—	I	60	I	ſmalakas ſahls	—	4
I — linnu = ſehklaſ	—	3	75	50 graſchi irr warra jeb papihres rublis un warra nauda ſtahw ar papihres naudu weenâ maſſâ.			
I — kannepu = ſehklaſ	—	I	50				
I — kimmenu	—	5	—				

B r i h w d r i e k e h t.

No juhrmallas-gubernementu augſtas waldischanas puſſes: Hofraht von Braunschweig, grahm. pahrluhfotais.